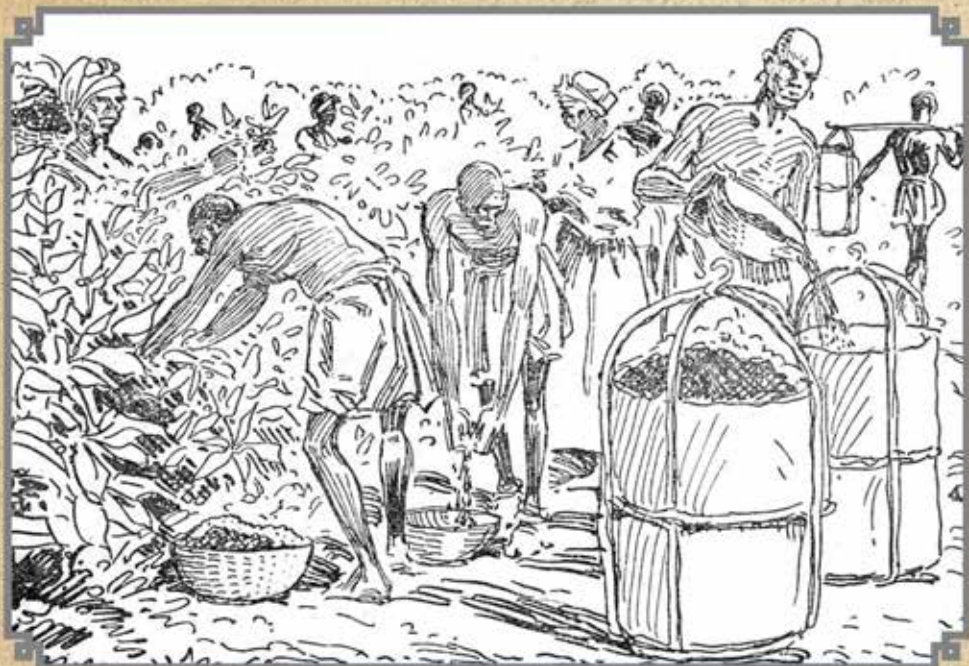

Varifrån få vi... kaffe?

Återutgivning av text från 1927

En publikation från
e-boksbiblioteket.se

Varifrån få vi...
kaffe?

Återutgivning av text från 1927

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-684-6

Copyright © 2020 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

Du dricker nog kaffe flera gånger om dagen.

Men har du koll på hur den här drycken uppstod, och hur den spred sig över världen?

I den här e-boken får du veta mer om kaffets historia, hur den här populära växten odlas samt var i världen de största odlingarna finns.

Du får också flera intressanta anekdoter som är hämtade ur kaffets galna historia.

Den här texten publicerades ursprungligen år 1927 i tidskriften "Varifrån få vi det? Något om de viktigaste produkter, som vi få från kulturväxterna" med rubriken "Kaffe".

Texten och bilderna publicerades anonymt.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Varifrån får vi.. kaffe?

*Den här texten publicerades ursprungligen år 1927 i tidskriften "Varifrån få vi det? Något om de viktigaste produkter, som vi få från kulturväxterna" med rubriken "Kaffe".
Texten och bilderna publicerades anonymt.*

Då kaffet blev upptäckt. Omkring år 300 hade några munkar flytt ut bland bergen i Abessinien för att undkomma de förföljelser, som på den tiden rasade mot de kristna. De uppehöll livet genom att driva åkerbruk och boskapsskötsel, och som de voro flitiga och ihärdiga, hade de snart bördiga åkrar och vackra hjordar av getter och får. Men en natt inträffade något märkvärdigt. Den munk, som skulle hålla vakt över hjorden, kom alldeles förfärad instörtande i priorns cell. »Ärevärdige fader,» stönade han, »djuren ha blivit besatta av en ond ande.» I början ville priorn icke tro honom, utan ansåg, att han måste ha drömt allt detta, men munken fasthöll vid sin uppfattning, och slutligen gick priorn med honom ut till djuren. Och alldeles riktigt, de uppförde sig verkligen mycket underligt. I stället för att sova hoppade och sprungo de omkring, livliga och oroliga, som om det hade varit en vårmorgon och icke mitti natten. Det-

ta upprepades nu den ena natten efter den andra till stor oro för de fromma bröderna. De ansågo alldeles bestämt, att djävulen hade sin hand med i allt detta, men varken böner eller andaktsövningar hjälpte. Priorn var dock en förståndig man, och till sist kom han på den tanken, att djuren måste ha ätit något, som höll dem så ovanligt vakna. Han började undersöka de växter, som förekommo i trakten, och fann då, att där funnos några, som han icke kände till. De buro bär, som liknade körsbär, och av dessa åt priorn några stycken, både själva fruktköttet och fröet, och nu märkte han, att han själv blev märkbart upplivad, och den natten kunde han icke sova. Förklaringen till djurens uppförande hade han alltså funnit. Den buske, som både djuren och priorn hade ätit av, var kaffebusken eller kaffeträdet, och på detta sätt, berättas det, blev kaffet upptäckt. Naturligtvis är allt detta endast en saga, men denna saga innehåller den ofrånkomliga sanningen, att kaffet har en upplivande verkan på den som dricker det.

Ur kaffets historia. Det finns alldeles säkert många nutidsmäniskor, som anse kaffet vara något, som de omöjligt kunna undvara. Det är någonting visst hemtrevligt och tilltalande i denna doftande dryck och någonting festligt över det ögonblick, då kaffekannan uppenbarar sig på bordet. Det är därför ganska märkvärdigt att tänka sig, att människor för icke så länge sedan vackert fingo försöka att reda sig utan kaffe. Kunskapen om denna upplivande dryck utbredde sig nämligen mycket långsamt. Abessinien är kaffets ursprungliga hemort, men det kom mycket snart över även till Arabien. Redan tidigt få vi höra talas om att de muhammedanska pilgrimerna styrkte sig med en dryck kaffe för att kunna hålla sig vakna under de långa och ansträngande andaktsövningarna vid Kaba i Mekka. Från Arabien

utbredde sig kaffet så småningom över hela Orienten, men detta gick långsamt. Här i Europa äro turkarna i Konstantinopel de första, som lärde känna det. De satte stort värde på det, och turkiska sändebud förde kunskapen om den underbara drycken med sig till alla Europas länder. Först kom det till Venedig, sedan till England och Frankrike.

Kaffehusen. Den nya drycken förvärvade sig ivriga anhängare, men likaså ivriga motståndare. I de stora städerna inrättades kaffehus, och dessa blevo snart en omtyckt tillflyktsort för människor, som ville fördriva tiden och politisera. Att kaffet icke är så särdeles gammalt i Europa, kan man se därav, att det första kaffehuset i London inrättades så sent som 1652. Det var, som sagt, visst icke alla, som tyckte om den nya drycken, och följaktligen tyckte de icke heller om de platser, där man drack den. Saken var nämligen den, att dessa kaffehus snart blevo ett slags klubbar, som kommo att spela en stor politisk roll i dessa tider, då tidningarna hade föga eller intet att betyda. Kung Karl II av England försökte således att undertrycka dessa upprorshärdar, och även i Frankrike hände det ofta, att de stängdes av myndigheterna. Vilken stor roll de ha spelat, framgår bland annat därav, att ordet kafé i själva verket är det franska ordet för kaffe.

»**Äkta mokka**». Ända till slutet av 1600-talet behärskade det arabiska kaffet fullständigt marknaden. Det kom från Mokka, en stad i Arabien, och sedan den tiden har man använt beteckningen mokka om allt arabiskt kaffe, och så småningom också om kaffe från andra platser, vilket liknade det arabiska i färg och smak.

Hur kaffet kom till Västindien. Småningom utbredde sig kaffe-

odlingen till åtskilliga andra plaser i Asien, i synnerhet till Java, som nu är en av de viktigaste centralpunkterna härför. Så t. ex. hände det en gång, att några få plantor från plantagerna i Java fördes över till Frankrike, där man förärade kungen dem. Han sände plantorna vidare till Västindien, där det var meningen, att de skulle planteras, men resan var lång och besvärlig, och den ena plantan efter den andra dog ut. Till sist återstod endast en enda, och denna sköttes och vårdades av fartygets kapten med största omsorg, men nu började så småningom vattnet på fartyget att tryta.

Den dagliga ranson, som utlämnades till varje man, måste därför nedsättas avsevärt. Egentligen var det knappt mer än vad som var alldeles nödvändigt för att uppehålla livet. Icke desto mindre delade kaptenen sin ranson med kaffeplantan, och det lyckades honom verkligen att hålla den vid liv, tills fartyget nådde Västindien. Här blev den planterad och slog rot och frodades, och från denna planta lära alla de rika kaffeplantagerna i Västindien härstamma.

I Brasilien. I våra dagar är Brasilien det viktigaste kaffelandet, men denna plats har det icke innehaft under någon anmärkningsvärt lång tid. Det gick i Brasilien ungefär på samma sätt som i Västindien. Odlingen av kaffe utvecklade sig från en ganska obetydlig början. En förmögen man i Rio de Janeiro hade den passionen, att han i sin trädgård ville samla så många olika växter som möjligt, och bland de växter han planterade, funnos också ett par sättkvistar av kaffebusken. De hade liksom de västindiska kommit från Java, och i Brasilien voro de att börja med endast en botanisk kuriositet, men så småningom väckte de likväl ett ganska stort intresse. En och annan plantageägare började odla kaffe och använde slavar att utföra arbetet. De blevo

emellertid icke så litet klandrade för att de använde den knappa arbetskraften till ett arbete, som knappast kunde bli nämnvärt lönande. På den tiden hade man nämligen funnit diamanter i Brasilien, och de flesta ansågo, att all den arbetskraft, som landet kunde uppbringa, borde användas för att söka diamanter. Detta gav goda inkomster. Det kunde ju vem som helst förstå. Likväl blev det kaffeodlarna, som fingo rätt. År 1800 utfördes från Brasilien två säckar kaffe, nu utgör produktionen nästan 900 millioner kilogram.

Vad är kaffe? Detta kan synas vara en underlig fråga, ty vad kaffe är, veta vi ju alla, men det finns likväl ett och annat att berätta om det i alla fall. För det första, varifrån har den omtyckta drycken fått sitt namn? Det är i verkligheten ett avlägset beläget abessinskt landskap Kaffa, som har givit växten sitt namn, och som sedan har fått detta namn känt över hela jorden. För det andra, hur mycket av kaffeträdets produkter använda vi egentligen?

Kaffeträdet bär små, röda eller svartröda frukter, som påminna om körsbär.

Inuti var och en av dessa frukter finnas två frön (ibland endast ett enda), vilka äro buktiga på den utåtvända sidan och flata på den sida de vända mot varandra. De äro omgivna av ett ganska tunt och hinnaktigt fröskal, och innanför detta sitter själva kärnan, det som vi kalla kaffebönan, och som vi använda till framställning av den populära drycken.

I en brasiliansk kaffeplantage. Brasiliens högslätt är jordens viktigaste kaffeland, särskilt trakten omkring Sao Paulo. Överallt ser man här höjderna beklädda med gröna växter. På avstånd se de ut

som väldiga potatisåkrar, men i själva verket är det kaffe-träd eller rättare sagt kaffebuskar, ty i plantagerna få de alltid utveckla sig endast till buskar. Trakten verkar icke vidare upplivande på sinnet. De stora skogarna äro nu nedhuggna. Överallt lyser den tegelstensröda jorden, som särskilt väl lämpar sig för kaffeodling, fram mellan buskarna. I synnerhet under månaderna juni—augusti gör det hela ett dystert intryck, ty då äro buskarna nästan utan blad, men i början av september är blomningstiden inne, och då erbjuda plantagerna en praktfull anblick.

Till en brasiliansk »fazenda» i dessa trakter hör i regeln 40—80 000 träd, och alltjämt tager man nya områden under odling. Planteringen och vården av de unga plantorna — ett arbete, som fordrar mycken omsorg — ombesörjes i regeln av italienska kolonister. När kaffebusken är 4 år gammal, börjar den bära frukt, och härmed fortsätter den i 20—30 år. Fruktplockningen börjar i maj och pågår till september. De mogna frukterna skakas ned på en matta, plockas i korgar och bäras hem till »fazendan». Här kastas de genast i en vattenbassäng, där de rengöras från damm och jord och skiljas i två olika kvaliteter. Det goda kaffet sjunker nämligen till botten, medan det mindre goda flyter ovanpå. Den tvättade kaffefrukten utlägges därefter på stora torkningsplatser, där den under ungefär en veckas tid utsättes för solens glödande strålar. Därefter befrias den i en hel mängd olika slags maskiner från det torkade fruktköttet och den fina hinnan. Nu har man fått fram det råa kaffet, vilket insys i säckar och föres till hamnstäderna, i synnerhet till Rio de Janeiro och Santos. I partihandeln är det alltid rått kaffe det är fråga om. Bränningen och malningen försiggå först vid detaljförsäljning eller också i de privata hushållen. Detta är nödvändigt, ty det rostade kaffets arom är icke

varaktig. Kaffet bör nämligen vara nyrostat.

Vem dricker mest kaffe? Kaffet har som sagt gjort sitt segertåg över världen, och det är känt och omtyckt nästan överallt, men de olika nationerna äro icke alla lika ivriga kaffedrickare. Holländarna dricka förhållandevis mest; man beräknar 8 kg. pr person om året. Därefter komma svenskarna med 7 kg. Långt ned på skalan komma ryssarna. De tycka nu en gång mera om te.

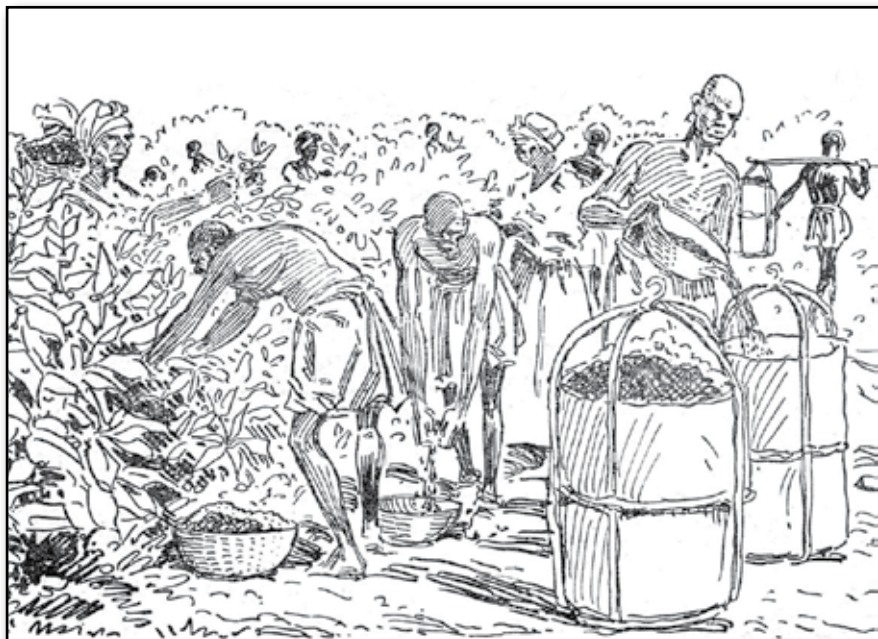
Varifrån få vi kaffe? Man brukar indela kaffet i tre huvudslag, det arabiska, det ostindiska och det brasilianska. Från Arabien kommer i själva verket icke så mycket kaffe, endast omkring 10 millioner kilo. Däremot producerar Nederländska Indien omkring 59 millioner kilo (i synnerhet Java) och Brasilien icke mindre än 877 millioner, vilket är vida över hälften av världens kaffeproduktion. Även Colombia och staterna i Centralamerika äro stora kaffeproducenter.

Till munkens förfäran visade sig djuren livliga och glada, fastän det var mitti natten.

Gren av kaffeträdet med blommor och frukter. Nedanför (a) en frukt och bredvid denna (b) en annan, där den översta delen av fruktköttet är avlägsnad, så att man kan se båda "bönorna".

På en kaffeplantage i Brasilien i forna dagar. Man använde på den tiden slavar som arbetskraft, och med anledning därav fingo plantageägarna i början höra åtskilliga förebråelser, icke av humanitetsskäl, utan därför att det var ont om arbetskraft, och man ansåg, att den uteslutande borde användas för att söka efter diamanter, som man trodde skulle lämna vidare större ekonomiskt resultat än kaffeodling. Men kaffeodlarna vidhöllo sin mening, och kaffet blev efter hand en ofantligt stor rikedomskälla för Brasilien.

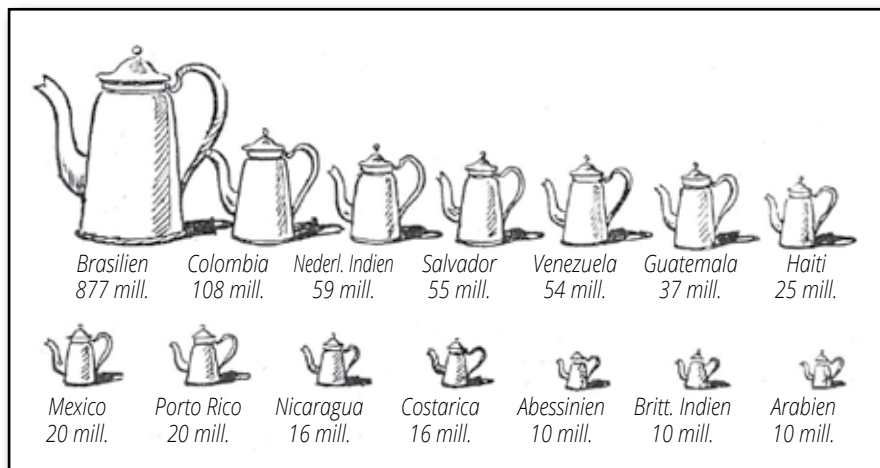
Kaffeskörd i Costa Rica i Centralamerika.

*Den första sättkvisten av
kaffebusken utplanteras i
Brasilien.*

*Kaffet torkas på en kaffeplantage
i Mexico.*

Varifrån få vi kaffe? Siffrorna avse här skörden 1923–24 och ange produktionen i millioner kilogram; vi ha medtagit de viktigaste av de kaffeproducerande länderna.

Kaffeplockerskor i Västindien återvända hem med dagens skörd – placerad på huvudet.

Viktiga ord och personer

Abessinien.

Ett annat namn för Kejsardömet Etiopien som grundades omkring år 990 och fortlevde tills en kupp 1974.

Karl II av England.

[1630–1685] Kung över England, Skottland och Irland från 1649 till sin död år 1685. Betraktas i dag som en av Englands främsta kungar. Försökte gifta in sig i den svenska kungafamiljen men fick avslag på sitt frieri till änkedrottningen Hedvig Eleonora.

Nederländska Indien.

En nederländsk koloni från 1800 tills 1949. Kolonin omfattade ett område som motsvarar dagens Indonesien.

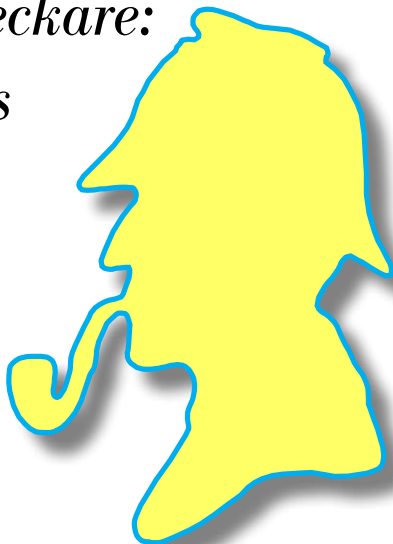
Prior.

Titel som används inom flera olika munkordnar. Är oftast titeln för föreståndaren, abboten, i ett kloster.

*Om du gillade den här e-boken
så kolla in våra deckare:*

- *Sherlock Holmes*
- *Filip Collin*
- *Leo Carrington*
- *Asbjörn Krag*
- *Auguste Dupin*
- *Dick Donovan*

Mer info: www.klassiskadeckare.se